

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“
в направление 2.1. Филология, научна специалност „Български език“, обявен за
нуждите на Секцията за съвременен български език към Института за български език
„Проф. Л. Андрейчин“ – БАН,

съгласно обявата в ДВ, бр.68 от 22.08.2017г.

Кандидат: д-р Милен Петров Томов, д-р, главен асистент в Института за
български език при БАН

Изготвил становището: д-р Калина Викторова Василева-Койчева, доцент

В представените научни трудове на Милен Томов в съвременен контекст се разработват и изясняват както научнотеоретични проблеми, така и практически насоки за развитието на книжовните езици, по-специално на българския език. Предлагат се идеи и научно отстоявани позиции за цялостното представяне на системата на книжовния език актуални решения в променящата се езикова ситуация, което рефлектира автоматично в езиковата култура. Познавам научните интереси и проучванията на колегата Томов от съвместната ни работа в ССБЕ и винаги ми е правила добро впечатление неговата отзивчивост и задълбоченост в научните занимания.

В студията „Теорията на езиковата култура в научноисторическа и методологична перспектива“, в две части, публикувана в сп. „Български език“, 2013 г., 1 и 2 кн., се разглеждат и систематизирано се представят за първи път основните принципи в проблематиката на езиковата култура – нормативността и кодификацията, и особено съвременните измерения на тази обширна дейност в усложнената и непрекъснато променяща се езикова ситуация. Томов добре познава теорията на езиковата култура и това му дава възможност да формира собствен критически поглед към нейните постановки, да я интерпретира и доразвива с оглед на специфичната езикова ситуация у нас. В работата личи подчертано отношение към прецизиране на теоретичната рамка, за да се внесе терминологична яснота в предлагания модел за принципите на езиковата култура. Съществен принос намирам в това, че в оригинална структурна схема се актуализират, уточняват и разграничават основните научни понятия, с които се работи. От езиковата култура като научно-приложна дейност се разграничава културата на езика в смисъл на култивираност (възможностите за кодификация) и обработеност (изграждане на комуникативен потенциал). Това е от една страна, а от друга стои речевата култура заедно с комуникативната компетентност и така се очертава взаимната зависимост между културата на езика и речевата култура. Проследяват се съвременните подходи към разработката на проблемите за нормативността и кодификацията, както и различните гледища към езиковата култура.

Във втората част авторът доизгражда понятийната рамка, като се съсредоточава върху термините *език* и *култура*. Тези уточнения са особено съществени предвид широката употреба на термина. Съдържанието на понятието *език* се обвързва с отделните езикови разновидности, а на понятието *култура* по традиция – с нормите на

книжовния език. Очертават се едновременно два аспекта: единият се отнася до идиолекта на дадено лице (социализация, образование, познание за езикови норми и пр.), а другият – до езиковата употреба в дадена комуникативна ситуация. В тази част е разработена типология на текстовете – нормативни и дескриптивни; разграничени са в исторически план етапите на езиковата култура. Ясно се очертава становището на автора за предстоящата дейност в областта на езиковата култура. Той формулира и обосновава своя нов поглед за необходимостта от дистанциране от предишната консервативна, отбранително-пуристична и псевдоромантична езикова култура. Вече са налице предпоставки за адекватна комуникация не само на национално равнище. Набелязан е потенциалът на езиковата култура за очертаване на бъдещите възможности на езиковата политика.

В редица статии се разработват и дискутират актуални въпроси на българския правопис със съществени приноси решения. Така в ст. „За системноезиковата адекватност на съвременния български правопис“ (сп.БЕ, 2015, №1, 7–18) авторът е приложил различен подход, като тръгва от връзката със звуковата страна на езика, която създава правила за преход от устна към писмена норма, воден от идеята за относителната автономност на графичното равнище. Тя представлява принос към един общолингвистичен проблем с отношение към теорията за вътрешната структура на правописа – „вътрешно организирана система, отговаряща на структурните закономерности и зависимости в езика като цяло“. Положителни решения са представени по отношение на рационалния правопис като кодификаторски проблем – балансиране между лингвистичните и екстралингвистичните основания. Още в статията си за Л. Андрейчин (2010) М. Томов, проследявайки приемствеността и съобразяването с традицията, отстоява позицията да се избягват резки промени в правописа, като обосновава възгледа, че промените трябва да се съобразяват внимателно с развойните тенденции в езиковата практика. На този съществен проблем Томов се спира специално в доклада си „Кризата в езика – реалност или предупреждение“ (В: Трети международен конгрес по българистика, 2013 г.). Езиковата промяна трябва да бъде универсален и непрекъснат процес, присъщ на всички живи езици, и нормативното езиково изменение да се възприема от езиковата общност, а не да се усеща като езикова криза. Позитивна оценка давам и на вниманието му към ролята на говорещия в този процес и осъзнатата му лична отговорност към собствената езикова практика, като се поддържа доверие в добрата речева култура и убеденост в обществената полза от нея.

Естествено е изследователският интерес на М. Томов да е насочен и към историята на българския правопис и книжовноезиковото устройство на съвременния български език. Той се спира на един исторически важен момент – решенията на първата правописна комисия след Освобождението (1893 г.), в публикациите си: „Правописната теория в списание „Български преглед“ (2008), „Принципи за езиково планиране на първата българска правописна комисия – 1893 г.“ (2011), „Приносът на Л. Милетич за формиране на правописна теория у нас“ (2013). Всички те съдържат приноси за историята на кодификацията и езиковото планиране. В редица статии се

разглеждат въпроси на правописната норма и по-специално вариантността на съответните правописни принципи с паралелно представяне в исторически и съвременен план, което е принос към научната база на правописната кодификация.

В областта на езиковото консултиране постоянно се надграждат въпросите, свързани с функционирането на книжовния език, със състоянието на неговите норми и кодификацията. Активното участие на М. Томов в тази дейност на ССБЕ му дава възможност да обоснове теоретически и практически решения на езиковото консултиране в статиите си: „Езиковата култура в режим на диалог“ (2017), „Езиковото консултиране: езикова култура „при поискване“ (2014), „Въпросите към Службата за езикови справки и консултации като източник на информация за съвременната правописна норма и практика“ (2016) и др. Формулирани са теоретично-методологичните принципи и основи на научната дейност в областта на езиковото консултиране. Ценен извод от участието му в международния проект „Българският и чешкият книжовен език в контекста на информационното общество“ е, че високият авторитет на езиковедската наука е съществен фактор за езиковата култура като научноприложна дейност. Участва в съавторство във фундаменталните издания на ССБЕ: „Официален правописен речник на българския език“. С., 2012; Официален правописен речник на българския език. Глаголи. С., 2016. В една от по-ранните му работи правописният речник е характеризирен като пресечна точка между правописната норма и езиковите норми, както и между лексикографията и нормативното езикознание.

Смятам, че научната дейност на автора: публикациите му във връзка с изследванията и приносните резултати от тях, както и активното му участие в проектите на ССБЕ, ми дават основание убедено да предложа Милен Петров Томов да бъде избран на академичната длъжност „доцент“.

23.11.2017 г.

Изготвил: доц. д-р Калина Викторова-Койчева

